

Bruselj, 14.9.2016
COM(2016) 592 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Spodbujanje pravičnega, učinkovitega in konkurenčnega evropskega gospodarstva, ki
temelji na avtorskih pravicah, na enotnem digitalnem trgu**

1. UVOD

Strategija Komisije za enotni digitalni trg¹, sprejeta maja 2015, je digitalne vsebine opredelila kot eno glavnih gonil rasti digitalnega gospodarstva. Izpostavila je potrebo po ukrepih za širši spletni dostop do vsebin za uporabnike, vključno z avdiovizualnimi, glasbenimi, knjižnimi in drugimi sektorji, ter dostop do tržnega in regulativnega okolja, ki bo še naprej spodbudno za ustvarjalnost, njegovo trajnostno financiranje in kulturno raznolikost.

Ciljno usmerjena posodobitev avtorskega prava EU kot ključnega elementa za doseganje navedenih ciljev enotnega digitalnega trga je bila določena v Sporočilu Komisije „Na poti k sodobnemu, bolj evropskemu okviru za avtorske pravice“² iz decembra 2015. V sporočilu so opisani ciljno usmerjeni ukrepi in dolgoročna vizija, ki odraža potrebo po napredovanju enotnega trga na tem področju, posodobitvi pravil v skladu z digitalno stvarnostjo, po tem, da evropske ustvarjalne industrije ostanejo konkurenčne in da se ohrani dobro ravnovesje med avtorskim pravom in drugimi cilji javnih politik, na npr. izobraževanjem, raziskavami, inovacijami ter potrebami invalidov.

Poleg predlagane uredbe o čezmejni prenosljivosti storitev spletnih vsebin³ iz decembra 2015, katere namen je rezidentom EU omogočiti potovanje z digitalnimi vsebinami, ki so jih kupili ali na katere so se naročili doma, Komisija zdaj predlaga sklop zakonodajnih ukrepov s tremi cilji: (i) zagotavljanje širšega spletnega dostopa do vsebin v EU in doseganje novih občinstev, (ii) prilagajanje določenih izjem digitalnemu in čezmejnemu okolju ter (iii) spodbujanje dobro delujočega in pravičnega trga avtorskih pravic. Poleg tega Komisija pripravlja ukrepe za učinkovit in uravnotežen sistem izvrševanja. To je zlasti pomembno v boju proti kršitvam avtorskih pravic v komercialnem obsegu.

Kot je bilo poudarjeno v decembrskem sporočilu, avtorskega prava EU ni mogoče obravnavati ločeno od širšega sklopa politik, med drugim programa Ustvarjalna Evropa⁴, ki prispevajo k bogati kulturni ustvarjalnosti Evrope in vplivajo na okolje za kulturne in ustvarjalne panoge, inovacije in kulturno raznolikost.

V EU imajo med drugim sedež nekatere izmed največjih založniških hiš, dinamična glasbena industrija in filmski sektor, ki žanje pohvale po vsem svetu. Zato je EU vodilna globalna industrijska in kulturna velesila. Vendar se nekatere njene kulturne in ustvarjalne panoge soočajo s posebnimi izzivi v zvezi s konkurenčnostjo, podjetništvom in financiranjem. Evropske filmske produkcije bi na primer imele korist od novih občinstev v EU in zunaj nje. To bi pozitivno vplivalo na razvoj novih poslovnih modelov in novih virov prihodkov, če se rešijo glavna vprašanja, povezana z obsegom, razpoložljivostjo in vidnostjo produkcij.

Poleg spodbujanja kulturne in jezikovne raznolikosti, pomoči profesionalizaciji kulturnega in ustvarjalnega sektorja ter zagotavljanju širšega dostopa do kulturnih in ustvarjalnih vsebin je namen programa Ustvarjalna Evropa obravnavanje nekaterih izmed teh vprašanj v zvezi s konkurenčnostjo, tudi kar zadeva dostop do financiranja v okviru novega jamstvenega instrumenta, ki je s proračunom v višini 121 milijonov EUR⁵ že vzpostavljen.

¹ Sporočilo Komisije „Strategija za enotni digitalni trg za Evropo“, 6. maj 2015. COM(2015) 192 final.

² COM(2015) 626 final.

³ COM(2015) 627 final.

⁴ Proračun programa za obdobje 2014–2020 znaša 1,46 milijarde EUR. Program Ustvarjalna Evropa poleg medsektorskega sklopa vključuje podprogram za kulturo in podprogram za MEDIA.

⁵ Komisija prav tako preučuje druge vire financiranja sektorja, vključno s financiranjem z lastniškim kapitalom in množičnim financiranjem.

S kombinacijo zakonodajnih in nezakonodajnih ukrepov Komisija predlaga ambiciozen program, ki naj bi evropskim panogam, povezanim z avtorskimi pravicami, pomagal pri razcvetu na enotnem trgu, evropskim avtorjem pa, da dosežejo nova občinstva, pri čemer bi bila evropska dela široko dostopna evropskim državljanom, tudi čezmejno. To sporočilo predstavlja najnovejši razvoj dogodkov in stanje po decembrskem sporočilu.

2. Ukrepi za zagotavljanje širšega dostopa do vsebin po vsej EU

V svojem decembrskem sporočilu je Komisija napovedala postopni pristop k odpravi ovir za čezmejni dostop do vsebin in širši obtok del po vsej EU, zlasti glede na vse bolj razširjene internetne povezave in digitalne tehnologije. Cilj je povečati razpoložljivost del za državljane po vsej Evropi, zagotoviti nove distribucijske kanale za ustvarjalce, spodbujati kulture držav članic in postaviti v ospredje skupno kulturno dediščino.

V decembrskem sporočilu so določeni ciljno usmerjeni ukrepi za olajševanje spletnega čezmejnega distribuiranja televizijskih in radijskih programov, licenciranja evropskih avdiovizualnih del na platformah za video na zahtevo ter digitalizacije in širšega razširjanja razprodanih del. Kot je bilo tudi napovedano v decembrskem sporočilu, je bilo več ukrepov, pripravljenih v okviru Programa MEDIA Ustvarjalna Evropa⁶, ki je 25 let podpiral razvoj, promocijo in distribuiranje evropskih del, prav tako usmerjenih k cilju širšega dostopa do evropskih filmov po vsej EU na komercialnih kanalih in v nekomercialnem okolju. Ti ukrepi so skupaj z novo predlagano zakonodajo o avtorskem pravu predstavljeni v nadaljevanju.

Namen predloga uredbe⁷ je ustvariti ugodne pogoje za nove spletne načine za čezmejni distribuiranje televizijskih in radijskih programov, primerljive s tistimi, ki veljajo za bolj tradicionalne prenose prek satelita in kabelske retransmisije. Zgled za nova pravila so bila tista, ki že obstajajo v direktivi o satelitskem radiodifuznem oddajanju in kabelski retransmisiji⁸ in bodo poenostavila ter pospešila prenos pravic, ki so potrebne za določene spletne storitve radiodifuzijskih hiš (programe, ki jih radiodifuzijske hiše prenašajo prek spleta hkrati s svojim oddajanjem in storitvami časovno zamaknjene televizije) in storitve retransmisije s sredstvi kot so IPTV (televizija ali radio v zaprtih omrežjih na podlagi internetnega protokola). S temi pravili naj bi se olajšal razvoj trga in širše razširjanje evropskih radijskih in televizijskih produkcij, ki so pomemben vir informacij in zabave za Evropejce. To posledično povečuje izbiro za potrošnike in kulturno raznolikost.

Sočasno predlog direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu⁹ uvaja nov pogajalski mehanizem, ki bo olajšal sklepanje sporazumov o licenciranju za dajanje avdiovizualnih del na voljo na platformah videa na zahtevo. Je del širšega prizadevanja politike za obravnavanje številnih dejavnikov, ki povzročajo omejeno razpoložljivost evropskih avdiovizualnih del, zlasti filmov, po vsej EU¹⁰. Evropske filme običajno producirajo manjše produkcijske hiše in niso tako široko distribuirani po EU kot filmi iz

⁶ Podprogram programa Ustvarjalna Evropa.

⁷ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi pravil glede uveljavljanja avtorskih in sorodnih pravic, ki se uporabljajo za določene spletne prenose radiodifuzijskih hiš in retransmisije televizijskih ter radijskih programov, COM(2016) 594.

⁸ Direktiva 93/83/EGS.

⁹ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu, COM(2016) 593.

¹⁰ Doseg evropskih filmov v povprečju znaša le 2,8 države članice v primerjavi s 6,8 države članice za ameriške filme. V kinematografih je vrzel med evropskimi (2,6) in ameriški filmi (9,7) še večja (Evropski avdiovizualni observatorij: „How do films circulate on VOD services and in cinemas in the European Union?“, maj 2016).

Združenih držav¹¹. Na ozemljih, kjer ni podpisanih sporazumov z lokalnimi distributerji, evropski državljani nimajo možnosti zakonitega dostopanja do takih filmov. Vprašanja v zvezi z licenciranjem in s tem povezane zakonske in pogodbene težave pri izkoriščanju evropskih avdiovizualnih del na storitvah videa na zahtevo bodo prav tako obravnavana v okviru strukturiranega dialoga z zainteresiranimi stranmi. Komisija bo delovala v tej smeri in se redno sestajala s panožnimi akterji v celotni vrednostni verigi (producenti, avtorji, prodajni zastopniki, distributerji, radiodifuzijskimi hišami, uredniki, platformami videa na zahtevo). Namen dialoga je poenostaviti postopke licenciranja in olajšati panožne sporazume, kar bo vodilo v bolj trajnostno izkoriščanje ter širšo razpoložljivost evropskih del. Komisija bo poročala o rezultatih dialoga do konca leta 2018.

Komisija prav tako spodbuja razvoj praktičnih orodij, zaradi katerih bo licenciranje za izkoriščanje avdiovizualnih del na več ozemljih po vsej EU lažje in učinkovitejše. Mednje spada razvoj vozlišč za licenciranje, tj. spletnih orodij, ki omogočajo digitalno distribuiranje evropskih del tudi v državah, v katerih niso bila predvajana v kinematografih ali kjer ni nacionalnega distributerja, ter ustvarjanje izbranih katalogov avdiovizualnih del različnih producentov, ki so pripravljena za ponujanje ponudnikom storitev videa na zahtevo. Dodatni izzivi izhajajo iz dejstva, da se v avdiovizualnem sektorju ne uporablja univerzalen sistem za identifikacijo. Namesto tega na trgu soobstajata dva standardna identifikatorja¹², sektor pa se ju obotavlja uporabljati, saj nista interoperabilna. To pomeni, da so dejavnosti licenciranja obremenjujoče in jih ni mogoče enostavno avtomatizirati. Organizacije, odgovorne za dva ločena identifikatorja, trenutno sodelujejo s Komisijo pri doseganju polne interoperabilnosti svojih podatkovnih zbirk in identifikatorjev¹³. Komisija bo prav tako preučila načine, da bi imetnike pravic spodbudila k dajanju na voljo del, ki prejemajo podporo za distribuiranje v okviru programa MEDIA Ustvarjalna Evropa, na ozemljih, kjer ni bil podpisan sporazum o distribuiranju.

Uvedeni so bili tudi ukrepi za obravnavanje pomanjkanja vidnosti in jezikovnih preprek, ki ovirajo uporabnike pri dostopu do evropskih del. Podnaslavljanje in sinhronizacija sta ključna za čezmejno distribuiranje avdiovizualnih del¹⁴ ter se financirata iz programa MEDIA Ustvarjalna Evropa in drugih javnih sredstev. Komisija želi povečati učinkovitost javnega financiranja in uporabo podnaslavljanja in sinhronizacije s tekočimi projekti na podlagi programa MEDIA Ustvarjalna Evropa in spletne podatkovne zbirke, ki bo začela delovati konec leta 2016 in bo akterjem v EU poenostavila dostop do obstoječega podnaslavljanja in sinhronizacije ter njihovo ponovno uporabo. Orodja za spletno iskanje so prav tako učinkoviti kanali, preko katerih potrošniki lahko najdejo zakonite spletne ponudbe filmov. Urad Evropske unije za intelektualno lastnino pripravlja iskalno orodje, ki bi delovalo na evropski ravni, in nabor orodij za ustvarjanje nacionalnih iskalnih orodij, ki bo v celoti zaživel leta 2017 in bo državam članicam na voljo brezplačno. Komisija bo spodbujala tudi uporabo podatkov in avtomatiziranih orodij za priporočanje vsebine, ki dopuščajo širši interes in okus, da se razvijejo in razširijo občinstva za

¹¹ 47 % evropskih filmov, predvajanih v evropskih kinematografih med letoma 2005 in 2014 je na voljo v okviru vsaj ene storitve videa na zahtevo (5 046 filmov od 10 828), medtem ko je v okviru vsaj ene storitve videa na zahtevo na voljo 87 % ameriških filmov, predvajanih v evropskih kinematografih v istem obdobju (2 404 filmov od 2 748) (Evropski avdiovizualni observatorij, „How do films circulate on VOD services and in cinemas in the European Union?“, maj 2016).

¹² ISAN (International Standard Audiovisual Number) in EIDR (Entertainment Identifier Registry).

¹³ Do konca leta 2016 bo Komisija kot pogoj za podporo prek programa MEDIA predlagala tudi uporabo skupnega standardnega identifikatorja.

¹⁴ Za nekatera avdiovizualna dela globalne platforme zahtevajo minimalno število jezikovnih različic.

evropska dela. Na splošnejši ravni je spodbujanje najdljivosti evropskih filmov pomemben izziv, o katerem potekajo razprave med Komisijo in Združenjem direktorjev agencij za film (EFAD) ter filmsko industrijo. Filmi, ki se producirajo kot koprodukcije, imajo potencial za širjenje po Evropi in zunaj nje¹⁵, zato bo Komisija skupaj z EFAD leta 2017 preučila razvoj skupnih promocijskih strategij za evropske koprodukcije. Vse te ukrepe dopolnjuje nedavno sprejeti predlog spremembe direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah¹⁶, ki uvaja okrepljeno obveznost spodbujanja evropskih del v okviru storitev videa na zahtevo, tako da se zagotavlja njihova prisotnost in vidnost.

Poleg tega Komisija preučuje možnosti za alternativne modele financiranja, produkcije in distribuiranja, ki imajo za svoje izhodišče enotni trg in globalne trge. V zvezi s tem bo Komisija posebno pozornost namenila evropskemu sektorju animacije. Pripovedovanje zgodb (*story-telling*) je v tem sektorju posebnega pomena, da dela prek meja potujejo enostavneje. Producenti animacij pogosto delajo na različnih televizijskih in filmskih projektih hkrati ter včasih sodelujejo tudi z drugimi studii pri ločenih projektih. Sočasno s trenutno podporo programa MEDIA Ustvarjalna Evropa bo Komisija pred koncem tega leta začela v dialogu z glavnimi evropskimi animacijskimi studii razpravljati o možnostih za okrepitev sektorja. V dialogu bi morale prav tako biti ugotovljene posebne potrebe sektorja glede številnih vprašanj, od zmanjšanja bega možganov do pomoči animiranim filmom in televizijskim oddajam pri njihovem obtoku. Cilj tega dialoga bi bil doseči dogovor o skupnem akcijskem načrtu za sektor dosredine leta 2017.

Predlog direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu¹⁷ uvaja tudi rešitve za lažje licenciranje pravic s strani ustanov za varstvo kulturne dediščine, kot se zahteva za digitalizacijo in razširjanje del, ki so razprodana, a imajo veliko kulturno vrednost. Dostop do del v nekomercialnih okoljih, npr. v izobraževalnih organizacijah, javnih knjižnicah, negledaliških mestih, je prav tako zelo pomemben za negovanje kulturne raznolikosti, izobraževanje in udeležbo v družbi. Takšni kanali lahko skupaj z boljšo medijsko pismenostjo igrajo ključno vlogo pri spodbujanju in ustvarjanju trajnostnega občinstva za evropska dela. Komisija poleg tega skupaj z EFAD in avdiovizualno industrijo preučuje ustvarjanje in financiranje kataloga evropskih filmov za namene izobraževanja v letu 2017. To bi bil uporaben pilotni projekt za predstavitev raznolikosti in kakovosti evropskih filmov mladim občinstvom.

¹⁵ Glede na nedavno poročilo Evropskega avdiovizualnega observatorija „*How do films circulate on VOD services and in cinemas in the European Union?*“, objavljeno maja 2016, je obtok koprodukcij boljši kot pri povprečnih evropskih filmih. Evropski filmi so v povprečju na voljo v 2,8, evropske koprodukcije pa v 3,6 državah.

¹⁶ Predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2010/13/EU o usklajevanju nekaterih zakonov in drugih predpisov držav članic o opravljanju avdiovizualnih medijskih storitev glede na spreminjajoče se tržne razmere, COM(2016) 287 final.

¹⁷ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu, COM(2016) 593.

3. UKREPI ZA PRILAGODITEV IZJEM DIGITALNIM IN ČEZMEJNIM OKOLJEM

Izjeme glede avtorskih pravic za posebne namene in pod posebnimi pogoji omogočajo uporabo zaščitene del brez dovoljenja imetnikov pravic. So odziv na cilje javne politike na ravni EU in imajo pomembno vlogo v širšem okviru avtorskega prava. Vendar je trenutno večina izjem v zakonodaji EU neobveznih in nimajo čezmejne učinka. Poleg tega je nekatere izmed njih treba ponovno oceniti glede na današnjo tehnološko stvarnost in večjo raven harmonizacije, ne da bi to vplivalo na dobro delujoče sisteme na nacionalni ravni.

Z zakonodajnimi ukrepi iz današnjega predloga okvir EU glede izjem dohiteva digitalne uporabe na določenih ključnih področjih, kot so izobraževanje, raziskave in dostop do znanja, ter se posebej osredotočajo na čezmejne uporabe, s čimer prispevajo k dodatni poglobitvi enotnega trga. Predlog direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu¹⁸ uvaja nove obvezne izjeme na področjih izobraževanja, raziskav in ohranjanja kulturne dediščine.

Nova izjema v zvezi s ponazarjanjem za poučevanje bo zagotovila popolno pravno varnost za uporabo zaščitene vsebin pri digitalno podprtih in spletnih dejavnostih poučevanja, tudi čezmejno. Od tega bodo imeli korist novi načini zagotavljanja izobraževanja, zlasti učenje na daljavo in mobilnost študentov ter učiteljev po vsej EU.

Predlog uvaja tudi novo obvezno izjemo za besedilno in podatkovno rudarjenje, ki se opravlja za namene znanstvenega raziskovanja. Izjema bo raziskovalnim organizacijam omogočila uporabo besedilnega in podatkovnega rudarjenja ob popolni pravni varnosti. Obvezna izjema na tem področju bo preprečila uporabo različnih pristopov v državah članicah na področju, kot so na primer raziskave, kjer sta čezmejno in medsektorsko sodelovanje v velikem obsegu vse pogostejša. To bo podprlo znanstveni napredek in inovacije v EU.

Predlagana direktiva vsebuje tudi novo obvezno izjemo za digitalno ohranjanje s strani ustanov za varstvo kulturne dediščine, ki upošteva potrebe po vsebini v digitalnih oblikah in uporabo digitalne tehnologije pri ohranjanju. Odraža uporabo digitalizacije kot tehnike shranjevanja, pa tudi večje število del v zbirkah ustanov za varstvo kulturne dediščine, ki so najprej nastala v digitalni obliki. Večje stopnje ohranjanja bodo ugodno vplivale na preživetje kulturne dediščine, ki bo državljanom tako lahko na voljo dlje časa.

Sočasno sta bila danes sprejeta dva zakonodajna predloga¹⁹ za izvajanje Marakeške pogodbe v pravu Unije²⁰, ki od pogodbenic zahteva, da uvedejo izjeme, na podlagi katerih osebe z motnjami branja lahko dostopajo do knjig in drugega tiskanega gradiva v formatih, ki so jim dostopni. Predlog direktive bo uvedel obvezno izjemo in zagotovil njeno delovanje za izdelavo ter izmenjavo takšnih izvodov v dostopnem formatu na

¹⁸ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu, COM(2016) 593.

¹⁹ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določenih dovoljenih uporabah del ali drugih predmetov sorodnih pravic, zaščiteneh z avtorskimi in sorodnimi pravicami, za slepe in slabovidne osebe ter osebe z zmanjšano možnostjo branja, ter o spremembi Direktive 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi, COM(2016) 596, in predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o čezmejni izmenjavi med Unijo in tretjimi državami izvodov v dostopnem formatu določenih del in drugih predmetov sorodnih pravic, zaščiteneh z avtorskimi in sorodnimi pravicami, v korist slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja, COM(2016) 596.

²⁰ Marakeška pogodba o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja, podpisana 30. aprila 2014 v imenu EU.

enotnem trgu. Predlog uredbe bo omogočil čezmejno izmenjavo takšnih izvodov med EU in tretjimi državami, ki so pogodbenice pogodbe.

Komisija bo še naprej ocenjevala številna druga vprašanja v zvezi z izjemami, opredeljenimi v decembrskem sporočilu. Nekatera izmed teh vprašanj bo morda treba ponovno preučiti pozneje glede na sodbe v zadevah, ki jih trenutno obravnava Sodišče. To vključuje izjemo, ki knjižnicam in drugim ustanovam dovoljuje ogled del na zaslonu v njihovih prostorih za raziskave in zasebni študij²¹.

Na podlagi analize rezultatov javnega posvetovanja o „panoramski izjemi“²², ki ljudem omogoča ustvarjanje in nalaganje posnetkov del, kot so stavbe ali kipi, ki so razstavljeni na javnih mestih, Komisija potrjuje pomen te izjeme. Na podlagi zakonodaje EU imajo države članice veliko manevrskega prostora, da določijo take izjeme. Skoraj vse države članice imajo panoramsko izjemo v svojih nacionalnih zakonodajah. Nedavno so države članice, ki tega poprej še niso storile, to izjemo uvedle v svoje zakone ali pa razpravljajo o osnutkih ukrepov v ta namen. Komisija bo ta razvoj še naprej spremljala in vsem državam zelo priporoča, da jo izvajajo.

4. Ukrepi za oblikovanje dobro delujočega trga za avtorske pravice

Internet je v zadnjih letih postal glavni trg za distribuiranje avtorsko zaščitene vsebine in dostopanje do nje. Spletne storitve zdaj predstavljajo pomemben vir prihodkov za dela in drugo zaščiteno vsebino ter naj bi postajale še pomembnejše. Vendar pa narašča zaskrbljenost glede pravične delitve vrednosti, ki jo ustvarjajo nekatere izmed novih oblik distribuiranja spletne vsebine v vrednostni verigi. Imetniki pravic poročajo o težavah, s katerimi se soočajo, kadar želijo dovoliti uporabo svoje vsebine na spletu in za to prejeti pravično nadomestilo. To stanje bi prav tako lahko ponudnike storitev, ki se ukvarjajo z enakovrednimi oblikami distribuiranja, postavilo v slabši položaj. S tem je povezano vprašanje pravičnega nadomestila za avtorje in izvajalce ter razlika v pogajalski moči pri njihovem licenciranju ali prenašanju pravic, ki zadeva tudi nespletne oblike uporabe.

Te težave ogrožajo cilj enotnega digitalnega trga, da vsem zagotovi pravične donose iz naložb. Ta vprašanja so bistvenega pomena v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih, vključno z založniškim, slikovnim, glasbenim in avdiovizualnim. Po decembrskem sporočilu je bila potreba po obravnavanju teh vprašanj dodatno potrjena v Sporočilu o spletnih platformah iz maja 2016²³.

Predlog direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu²⁴ bo založnikom medijskih publikacij dal pravno varnost in jih postavil v boljši pogajalski položaj v njihovih pogodbenih razmerjih s spletnimi storitvami, ki uporabljajo in omogočajo dostop do njihove vsebine. To bo doseženo zlasti z zagotavljanjem nove sorodne pravice, ki priznava ključno vlogo, ki jo imajo založniki medijskih publikacij v zvezi z naložbami in splošnim prispevkom k ustvarjanju kakovostnih novinarskih vsebin, podeljena pa jim bo tudi zaščita, ki jo potrebujejo za uspešno izkoriščanje svojih publikacij v digitalnem okolju. Predlog bo prav tako uvedel možnost, da države članice vzpostavijo sisteme, v

²¹ Zadeva C-174/15. Vereniging Openbare Bibliotheken proti Stichting Leenrecht.

²² Glej <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-role-publishers-copyright-value-chain-and-panorama-exception>.

²³ Sporočilo o spletnih platformah ter priložnostih in izzivih enotnega digitalnega trga za Evropo, COM(2016) 288 final.

²⁴ Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu, COM(2016) 593.

katerih imajo založniki (vključno s književnimi in znanstvenimi založniki) lahko delež v mehanizmih nadomestil, kot so tisti, ki so predvidena za zasebno kopiranje ali reprografijo.

Predlog bo prav tako okrepil položaj imetnikov pravic pri pogajanjih in uveljavljanju nadomestila za svoje vsebine, ki jih spletno izkoriščajo spletne storitve, ki shranjujejo in dajejo dostop do vsebin, ki jih naložijo uporabniki. Glede na vlogo, ki jo imajo te storitve pri posredovanju zaščitene vsebine, bo predlog od ponudnikov storitev, ki shranjujejo in zagotavljajo dostop do velikih količin del, zahteval, da v sodelovanju z imetniki pravic sprejmejo ustrezne in sorazmerne ukrepe, tudi s pomočjo tehnologije za prepoznavanje vsebine, da zagotovijo izvajanje sporazumov z imetniki pravic. Na tem področju bo pomembno tudi aktivno sodelovanje med zainteresiranimi stranmi. Potrošniki bodo lahko še naprej nalagali svojo vsebino in uživali široko ponudbo v pravičnejšem in zakonsko varnejšem okolju.

Tudi avtorji in izvajalci bodo imeli koristi od večje preglednosti glede izkoriščanja njihovih del in izvedb ter od boljše zmožnosti, da prejmejo ustrezno nadomestilo. To bi morale prispevati k boljše delujočemu okviru za vse akterje s pravno jasnostjo za tiste, ki pridobivajo pravice, in večjim zaupanjem za avtorje ter izvajalce, tudi v spletnem okolju. Dejanska uporaba teh ukrepov bo od držav članic zahtevala, da organizirajo posebne razprave za vsak sektor, da se v praksi opredelijo ustrezne obveznosti glede preglednosti za vsako vrsto vsebine in panogo. Komisija bo pozorno spremljala ta prizadevanja na ravni držav članic, da se zagotovi učinkovitost in skladnost rezultatov. Komisija bo v okviru splošnih ali posebnih panožnih razprav prav tako še naprej sodelovala z vsemi zainteresiranimi stranmi iz kulturnega in ustvarjalnega sektorja, da bi razpravljala o razvoju na tem področju in potrebi po nadaljnjih ukrepih.

Na splošno bodo ti ukrepi prispevali k trgu avtorskih pravic, ki deluje učinkovito za vse strani, daje prave spodbude za naložbe v ustvarjalne vsebine in njihovo razširjanje v spletnem okolju ter ohranja pomen svobodnih in raznolikih medijev v EU.

5. Ukrepi za učinkovit in uravnotežen sistem izvrševanja pravic

Kršitve avtorskih pravic v komercialnem obsegu, pri katerih kršitelji pridobivajo nezaslužene koristi od dela in naložb drugih, so danes resna grožnja za evropske ustvarjalce, ki jim preprečuje legitimen dobiček od ustvarjanja in jih s tem zato odvrača od ustvarjalnosti in inovativnosti. Brez učinkovitega in uravnoteženega sistema izvrševanja so avtorske pravice in drugih pravice intelektualne lastnine slabo zaščitene, naložbe v ustvarjalnost in inovacije pa zavirane. V skladu z napovedjo v decembrskem sporočilu Komisija vrednoti splošno delovanje trenutnega pravnega okvira za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v okviru širše pobude za izboljšanje zaščite vseh pravic intelektualne lastnine in osredotočanja na kršitve v komercialnem obsegu.

Prispevki javnega posvetovanja o vrednotenju in posodobitvi pravnega okvira za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine,²⁵ ki se je izvajalo v podporo vrednotenja, so potrdili, da so kršitve pravic intelektualne lastnine, vključno z avtorskimi pravicami, velik problem. Več kot tri četrtine vprašanih imetnikov pravic in javnih organov je navedlo, da se je število kršitev pravic intelektualne lastnine v zadnjih 10 letih povečalo. Medtem ko je večina anketirancev menila, da so obstoječa pravila uspešno pomagala zaščititi intelektualno lastnino in preprečiti kršitve pravic intelektualne lastnine, številni imetniki pravic in zlasti posredniki menijo, da se ukrepi in pravna sredstva iz direktive o

²⁵

Glej <http://ec.europa.eu/growth/industry/intellectual-property/enforcement/>.

uveljavljanju pravic intelektualne lastnine²⁶ ne uporabljajo na enoten način v vseh državah članicah. To bi lahko povzročilo različne ravni zaščite v državah članicah ter nakazuje, da direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine ni v celoti odpravila razlik na nacionalni ravni glede sredstev uveljavljanja pravic intelektualne lastnine. Znatno število anketirancev je opozorilo tudi na potrebo po prilagoditvi nekaterih izmed teh ukrepov, kot so izdajanje začasnih in previdnostnih ukrepov ter sodnih odredb zoper posredne ponudnike storitev ali izračun ustrezne odškodnine, da se zagotovi pravna varnost in poveča njihova uspešnost. Še en postopek, ki so ga posebej izpostavili imetniki avtorskih pravic, je kompleksen postopek za pridobitev začasnih in previdnostnih ukrepov ali sodnih odredb zoper podobne naslovnike v več kot eni jurisdikciji v EU.

Po opravljenem vrednotenju bo Komisija predlagala potrebne spremembe zakonodajnega okvira, ki bodo pomagale izboljšati pravni okvir za izvrševanje za vse kršitve pravic intelektualne lastnine, vključno s kršitvami avtorskih pravic, pojasnitvijo področja uporabe in uporabo začasnih ter previdnostnih ukrepov in sodnih odredb ter pravili za izračun in dodelitev odškodnin. Komisija bo prav tako preučila možnosti za lažje izdajanje začasnih in previdnostnih ukrepov in sodnih odredb za enake kršitve podobnim naslovnikom v več kot eni jurisdikciji v EU.

Vendar hitro razvijajoče se digitalno okolje in tehnologija zahtevata tudi, da lahko ukrepe, postopke in pravna sredstva iz direktive o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine pristojna nacionalna sodišča uporabljajo in izdajajo brez nepotrebnega odlašanja. To je zlasti relevantno za zaščito del in drugih zaščiteneh predmetov sorodnih pravic. Države članice morajo zagotoviti, da imajo njihovi pravosodni sistemi potrebno zmogljivost za odzivanje na potrebo po hitrem in učinkovitem varstvu pravic intelektualne lastnine, zlasti na internetu. Poleg tega bo Komisija ocenila spodbude za specializacijo nacionalnih sodnikov v zadevah kršitev in veljavnosti pravic intelektualne lastnine, glede na pozitivne izkušnje iz držav članic, ki take specializirane sodnike že imajo.

Decembrsko sporočilo navaja tudi, da „bo Komisija sprejela takojšnje ukrepe, da z vsemi zadevnimi stranmi začne vzpostavljati in uporabljati mehanizme ‚sledi denarju‘, ki temeljijo na samoreglativnem pristopu“²⁷. Na podlagi pozitivnih izkušenj z obstoječim in nedavno posodobljenim memorandumom o soglasju o prodaji ponarejenega blaga na spletu²⁸, je Komisija potrdila sklenitev prostovoljnih sporazumov o sodelovanju, ki vključujejo druge vrste posrednih ponudnikov storitev v zvezi z varstvom pravic intelektualne lastnine²⁹, vključno s ponudniki storitev spletnega oglaševanja, plačilnih storitev in storitev dostave. Spletno oglaševanje je pomemben vir dohodka za spletne strani, ki kršijo avtorske pravice. Namen pobude v zvezi z oglaševanjem je odvratanje od oglaševanja na spletnih mestih, ki kršijo avtorske pravice v komercialnem obsegu, s čimer se preprečuje financiranje kršitev pravic intelektualne lastnine s prihodki od

²⁶ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine.

²⁷ Shema za kršitve pravic intelektualne lastnine v komercialnem obsegu pomeni, da se plačuje za storitve proizvodnje, distribuiranja ali trženja blaga in storitev, ki kršijo intelektualno lastnino, ter prejme prihodke od trženja in prodaje takega blaga in storitev. Pristop „sledi denarju“ vključuje različne vrste posrednih ponudnikov storitev pri varstvu pravic intelektualne lastnine, tako da se oblikujejo ukrepi politike, ki prepoznajo pritok prihodkov od dejavnosti, ki predstavlja kršitev, in ga skušajo prekiniti.

²⁸ <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/18023/>.

²⁹ Commission Declaration on the facilitation and monitoring of memoranda of understanding seeking to dissuade commercial scale intellectual property infringing activities in the internal market: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/18023/>.

oglaševanja. Če spletna mesta, ki kršijo avtorske pravice, ponujajo t. i. premijske ali naročniške modele, ki omogočajo hitrejši dostop za plačilo, imajo lahko ponudniki plačilnih storitev ključno vlogo pri izvajanju načela „sledi denarju“, tako da prestrežejo finančne transakcije in sčasoma umaknejo svoje storitve ter tako tem podjetjem odvzamejo donosnost. Komisija se v celoti zavzema za doseg konkretnih rezultatov v teh procesih, ki so ključnega pomena za boj proti piratstvu, in pričakuje, da se jim bo na podlagi podobnih sporazumov na nacionalni ravni pridružilo čim več zainteresiranih strani. Glede na napredek teh pobud bo Komisija preučila tudi druge možnosti za večjo vključenost posrednih ponudnikov storitev pri varstvu intelektualne lastnine, kot je odgovornost posrednikov, kadar se posrednik zaveda, da njegove storitve uporablja tretja stran za kršitev pravice intelektualne lastnine, a ne ukrepa.

6. ZAKLJUČEK

Kulturne in ustvarjalne panoge so za Evropo pomembne na različne načine. Predstavljajo pomemben gospodarski sektor, so pa tudi glavni vir znanja in zabave ter so bistvene za ohranjanje in negovanje evropske kulturne raznolikosti. Zmožnost evropskih panog s področja avtorskega prava za inovacije v digitalnem okolju je predpogoj za njihov uspeh in sposobnost globalnega konkuriranja.

Dobro zasnovan okvir avtorskega prava in podporni ukrepi so zato bistveni za avtorje, izvajalce in kulturne ter ustvarjalne sektorje, da bi lahko dosegli širša občinstva in tako državljanom zagotovili več možnosti izbire. Komisija izvaja ambiciozen program, ki posodablja okvir avtorskega prava EU v korist vseh zainteresiranih strani ter podpira razpoložljivost in vidnost evropskih kulturnih in ustvarjalnih vsebin, in sicer tudi čezmejno. Zakonodajne pobude in ukrepi finančne podpore se medsebojno podpirajo in krepijo. Komisija bo spremljala učinek teh ukrepov in nadalje obravnavala prizadevanja panoge, da zgoraj navedene cilje vključi v svoje poslovne modele.